

åpent rom

01

19

Svalbard smelter

Ingen andre steder i verden skjer den globale oppvarmingen raskere enn på Svalbard. Gamle bygninger som har stått trygt forankret på trepeler i permafrosten, må fundamenteres i grunnfjell dypere ned og sikres mot ras.

SIDE 24

08 Ambassadør for universell utforming

Ambassadør Else Berit Eikeland viser gjerne fram hvordan residensen er blitt universelt utformet.

20 Uterom: Noregs patio i Beograd

Uterommet med patio og hage er eit viktig aktivum for Noregs residens i Beograd.

22 Innerom: Inspirert av utanlandske basarar

Hovedkontoret til Noregs Bank er inspirert av renessansepalass og basarar.

24 Svalbard smelter

Hvordan skal vi bygge for folk på Svalbard, når permafrosten tiner og husene trues av skred?

34 Alle får evig liv på Tynset

Alle nordmenns journalar skal lagrast til «evig tid» i Helsearkivet på Tynset.

40 Prosjekter

En oversikt over Statsbyggs prosjekter akkurat nå.

42 Byggekunst

Spør etter innsette er utgangspunktet for eit kunstprosjekt for Ullersmo fengsel.

44 Bak fasaden

Vår nye riksantikvar er arkitekt og glødende opptatt av kulturminnevern, klima og gjenbruk av staselige signalbygg. Hanna Geiran elsker en frisk debatt og har ingen planer om å gå stille i dørene.

50 På vei mot utslippsfritt

På Storo i Oslo er Veidekke i gang med Norges største miljøsertifiserte byggeprosjekt.

56 Tre favoritter

Fagsjef Camilla Moneta i NAL velger seg tre bygg som utmerker seg på økologi og miljø.

58 Verneverdige Kongsvold Fjeldstue

Det er krevende å møte moderne krav til brannsikkerhet og universell utforming samtidig som kulturminner skal bevares.

FORLATT Norges Geografiske Oppmålings hovedkvarter anno 1879 er bare ett av hovedstadens mange praktbygg som blir stående tomme etter fraflytting. Det vil riksantikvar Hanna Geiran ha slutt på.

STATSBYGG

UTGIVER

STATSBYGG

Biskop Gunnerus' gate 6,
Pb. 8106 Dep, 0032 OSLO
Telefon: 22 95 40 00
E-post: postmottak@statsbygg.no
www.statsbygg.no

Ansvarlig redaktør: Hege Njaa Aschim

Redaktør: Eva Kvandal
evkv@statsbygg.no

BIDRAGSYTERE

Fete typer ved Mona Holm, Morten Ryen, Jorunn Gunnes, Ellen Stai og Harald Åker
Statsbygg ved Stig Pettersen, Mirjana Rødningen, Eva Kvandal og Gjermund Jappée

Redaksjonen avsluttet: April 2019

PRODUKSJON

FETE TYPER

fetetyper.no

Forside: Ragnhild Utne
Korrektur: Slett og rett
Trykk: RK Grafisk as
Papir: 115 g Multidesign Smooth White
Opplag: 8200

VIL DU HA ÅPENT ROM – HELT GRATIS?
Send e-post til postmottak@statsbygg.no
Åpent rom utgis to ganger i året.

Foto: Trond Isaksen

× LEIETAKEREN

Etter ett år i fengsel

Nybygget ved Eidsberg fengsel er bygget på fabrikk i Steinkjer og fraktet til Østfold med bil.

×

TEKST STIG P. PETERSEN

Prefabrikkerte moduler er den nye måten å bygge fengsler på. Men hvordan er det å være ansatt eller innsatt i et slikt fengsel? Fengselsleder Helge Valseth forteller at både innsatte og ansatte trives og er godt fornøyde med det nye fengselet.

– Når fengselet er nytt, er det rene og fine flater. Cellene er bygget i solide materialer og er fornuftige i sin oppbygning, sier Valseth, men legger til:

– Etter litt over ett år, ser vi selvsagt at vi kunne ha valgt noen andre løsninger. Fengselslederen påpeker særlig at arealene avsatt til aktiviteter er noe knappe.

– Spesielt er verkstedene litt trange, men de innsatte selv roser fengselet og mulighetene de har til å være aktive. De innsatte er også fornøyde med at de selv har mulighet til å lage mat inne på avdelingene og at det er så gode treningsmuligheter her, forteller Valseth, som understreker at sikkerheten er godt ivaretatt, også for de ansatte:

– Rommenes utforming gir få blindsoner. Låsbare himlinger og styrke på glass og dører er bra sett fra et sikkerhetsperspektiv.

Statsbygg bygger nå Agder fengsel i Froland og Mandal. Med dette har vi ikke lenger fengselskøer i Norge.

Klimavennlig

Få land bygger så mye nytt som i Norge. Dette er en klimautfordring. En løsning kan være gjenbruk: Ombygging eller et tilbygg til gammel bygningsmasse kan fylle behovet for nye lokaler – og er langt mer klimavennlig.

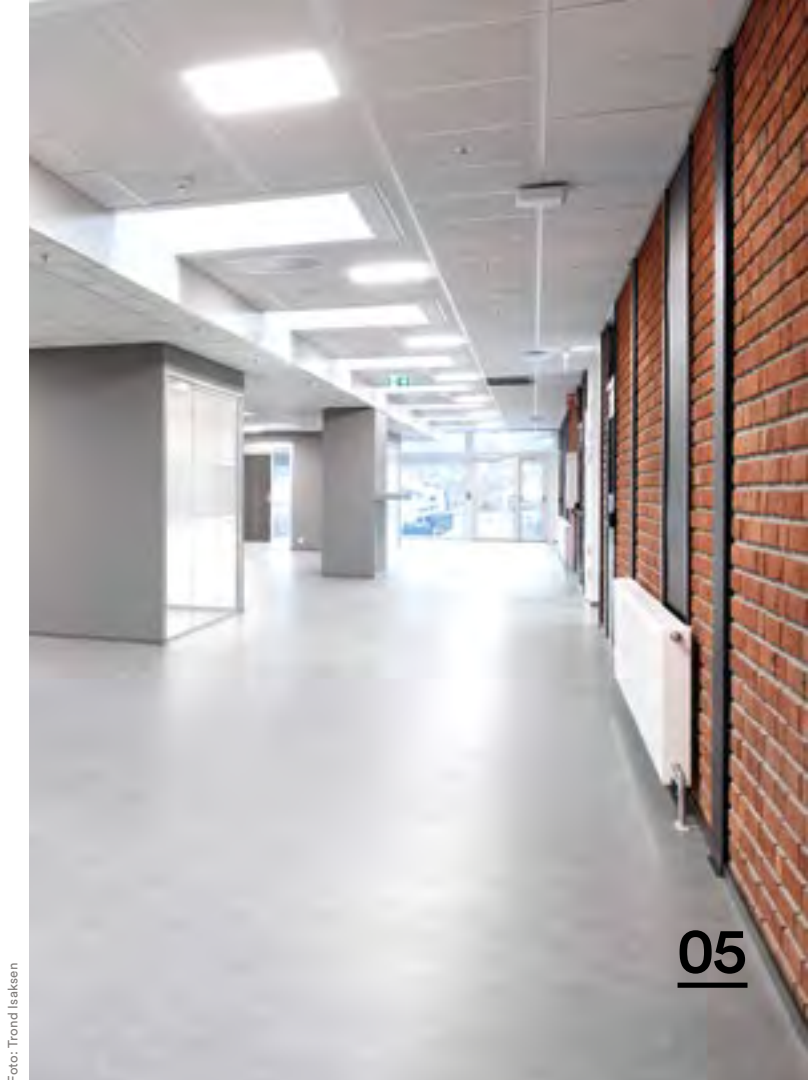
× HØGSKOLEN PÅ VESTLANDET

Ombygget

SOGNDAL

Da Campus Fosshaugane i Sogndal ble litt for trang for Høgskolen på Vestlandet, ble det gamle gymnasbygget løsningen. Statsbygg kjøpte bygningen, og etter ombygging ble huset åpnet for høgskolen under navnet Bragebygget. På 4000 kvadratmeter finner vi undervisningsrom og kontorer, og auditorium med plass til 100 personer. Alle tekniske anlegg er fornyet, vinduene skiftet og taket etterisolert. Innvendig er Bragebygget som nytt, mens det arkitektoniske uttrykket er beholdt i blant annet teglveggene.

Foto: Trond Isaksen

× UNIVERSITETET I STAVANGER

Tilbygg

STAVANGER Da Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora ved Universitetet i Stavanger trengte mer plass, ble løsningen et tilbygg til Hulda Garborgs hus. Tilbygget på 1980 kvm, tegnet av KAP Kontor for Arkitektur og Plan, ble åpnet i midten av februar. Formen på tilbygget gir brukervennlige og effektive arbeidsplasser. Det er åpent kontorlandskap i tredje etasje. Andre etasje inneholder cellekontorer beregnet for forskere med spesialbehov for slike kontorer. Servicefunksjonene er plassert i første etasje.

Foto: Trond Isaksen

× JUBILEUM

Oslo tinghus 25 år

OSLO Danserne Kristin Hjort Inao og Yoshifumi Inao markerte 25-årsdagen til Oslo tinghus i trappesatsen, som var lysdekorert for anledningen. Signalbygget, som sto klart i februar 1994, rommer i dag to domstoler, 58 rettssaler og 16 meklingsrom. Arkitekt Terje Grønmo ville skape en moderne, monumental bygning med klassiske uttrykksformer som formidler husets funksjon og status. Billedkunstner Ole Liserud sto for den innvendige utsmykningen. Med håndskrift gjengir han deler av Grunnloven og Magnus Lagabøtes landslov fra 1200-tallet. Domstolene Oslo tingrett og Oslo byfogdembete holder til i Oslo tinghus i dag.

Foto: John V. Pedersen/Oslo tinghus

Illustrasjon: Stein Halvorsen Arkitekter

× DETALJEN

Evig varer kun det brente

ÅS Den har en anslått varighet på 400 år, men produsenten mener den kan vare i 1000. Teglsteinen som kler det nye Veterinærbygget på Campus Ås er håndbanket og brent ved den ærverdige gamle familiebedriften Petersen Tegl i Danmark, opprettet i 1791. Produksjonsmåten gir hver enkelt stein ulike sjatteringer og fargenyanser. Men kvalitet tar tid. En person kan produsere rundt 280 slike stein om dagen. Da Statsbygg bestilte 260 000 stein til å dekke rundt 20 000 kvadratmeter fasade til det nye Veterinærbygget, ble Petersen nødt til å mangedoble produksjonen. Selv om antallet er stort, er miljøeffekten større: Når bygningen en gang i fjern fremtid er utdatert, kan fasadesteinen enkelt plukkes ned og brukes på et annet bygg.

Foto: Trond Isaksen

× I ARBEID

Nytt veksthus på Tøyen

OSLO Universitetet i Oslo har hatt botaniske samlinger helt siden 1814. Nytt utstillingsveksthus på Tøyen skal delvis erstatte det nåværende Palmehuset fra 1868 og Victoriahuset fra 1876. Forprosjektet for det nye veksthuset skal ferdigstilles i løpet av høsten. Stein Halvorsen Arkitekter har tegnet det nye veksthuset, som vil se ut som gjennomsiktige «kupler». De huser fem ulike klimasoner som skal inneholde planter fra hele verden. Den tropiske klimasonen blir den største på nesten 2000 kvm, med 25 meters takhøyde. Det vil kreve nye løsninger å ivareta både kravene til klimatisering og bærekraftig energibruk i det nye veksthuset.

Ambassadør for universell utforming

08

En ambassade er et bra sted å vise fram hva vi er stolte av og hvilke verdier vi står for. I Dublin har Statsbygg rehabilitert residensen etter prinsippene for universell utforming. Det vekker oppmerksomhet.

×

TEKST MORTEN RYEN
FOTO TROND ISAKSEN

→ Frokostrommet, som vender ut mot hagen, er et favorittsted for ambassadør Else Berit Eikeland (t.h.). Av og til har hun uformelle møter her også, som her med Torunn Stokke Griffin, ansvarlig for kultur og konsulære tjenester ved ambassaden.

åpent rom 1/2019

09

åpent rom 1/2019

Ailesbury Road er en vakker allé i Dublins mest fasjonable strøk, dominert av ambassader og ambassade-residenser. Mange av husene ser ut som slott, bygget i granitt eller teglstein, med spir og bratte tak, og monumentale trapper som leder opp til tunge eikedører. Husene ligger tilbaketrukket fra gaten, med gårdsplass på forsiden og romslige hager på baksiden. Her har både Frankrike, Belgia, Nederland, Kina, Polen og flere andre land sine ambassader eller residenser. Også Norge.

Norsk måtehold

Huset i nr. 48 er stort sammenlignet med en standard norsk enebolig, men ganske beskjedent i dette nabolaget. Den monumentale trappen mangler helt. I stedet er det en enkel steinbelagt gårdsplass foran inngangspartiet. Den norske residensen er nylig oppgradert for å tilfredsstille kravene til universell utforming. Belegningsstein og heving av terrenget foran inngangsdøren har gitt trinnfri atkomst for besøkende.

– Prinsippene for universell utforming er selvfølgelig kjent også i Irland, men de kommer nok mest til anvendelse når det skal bygges nytt. At Norge har bygget om en gammel bygning for å gjøre den universelt tilpasset vekker oppsikt, både i vertslandet og i de andre ambassadene, sier Else Berit Eikeland, inne i sitt tredje år som norsk ambassadør til Irland.

– Det er hyggelig å kunne ta imot gjester uten å måtte bære dem inn. Her kan alle komme enten de er i rullestol, har med seg en barnevogn eller bare er litt dårlig til beins.

Universell utforming over alt

– Universell utforming, eller «uu» som vi ofte sier, handler i bunn og grunn om demokratiske verdier, som likeverd og like muligheter, sier Åse Danbolt, prosjektleder for «uu mot 2025» i Statsbygg.

– Mange tenker på universell utforming kun som tiltak for mennesker med funksjonsnedsettelse, men det handler om å gjøre byggene mest mulig brukbare for oss alle. I perioder av livet kan vi alle ha funksjonsnedsettelse. Ved å uu-tilpasse byggene bevarer vi folks verdighet, sier Danbolt.

Statsbygg har en plan for uu-tilpasning av alle sine bygg innen 2025, og planene omfatter også eiendommene i utlandet.

– Det gir oss en anledning til å vise andre hvordan vi tenker om universell utforming, som at det er mulig å gjøre noen grep som gjør bygningen mer tilgjengelig selv om den er gammel.

Moderat oppgradering

En ambassaderesidens er ikke et sted der du vandrer omkring på egen hånd. Du blir tatt imot i døren, invitert inn og fulgt rundt. Derfor har det ikke vært behov for automatiske døråpnere, ledelinjer eller lavt plasserte lysbrytere. Det finnes heller ingen heis opp til andre etasje, der ambassadøren har sine private rom.

– Selv om tiltakene vi har gjort er moderate, får vi mye positiv oppmerksomhet fra besøkende. Det irske handikapforbundet har vært her, og de var meget interesserte, sier Eikeland.

Ambassadøren har mottakelser kanskje 3-4 ganger i måneden, og da kan det komme alt fra en håndfull middagsgjester til et par hundre mennesker til grillfest i hagen. Derfor har trappen fra terrassen og ned til hagen fått tydelig markering for å gjøre trinnene synlige for svaksynte. Snart skal en rampe komme på plass for å lette atkomst til hagen for rullestoler og barnevogner.

Stolt ambassadør

Else Berit Eikeland er en erfaren norsk diplomat som tidligere har vært stasjonert på Filippinene, i USA, Storbritannia og Canada. Hun har også jobbet i NORAD. ►

Mange tenker på universell utforming kun som tiltak for mennesker med funksjonsnedsettelse, men det handler om å gjøre byggene mest mulig brukbare for oss alle.

ÅSE DANBOLT, PROSJEKTLEDER FOR UNIVERSELL UTFORMING I STATSBYGG

Bakken foran inngangspartiet er hevet, slik at det er trinnfri atkomst til ambassaderesidensen. Det gjør det mye hyggeligere for ambassadøren å ta imot gjester som kommer med barnevogn, i rullestol eller er dårlig til beins.

Ambassadør Else Berit Eikeland er opptatt av at residensen skal være et utstillingsvindu for norsk design og kunst. Derfor er hun nøye med å ikke fylle rommene med private bilder eller gjenstander.

Spisestuen er hyppig i bruk når ambassadøren har gjester. Imelda Marcial, som har vært ansatt ved ambassaden i 24 år, dekker gjerne opp til middagsgjester 3-4 ganger i måneden.

Gjestene kommer ikke for å møte meg som privatperson, de kommer for å møte ambassadøren, som representant for Norge.

ELSE BERIT EIKELAND, AMBASSADØR

- ▶ Uansett hvor hun har vært, har hun vært opptatt av å vise fram hva Norge står for, enten det er universell utforming, likestilling eller menneskerettigheter.
 - Vi er blitt veldig rike i Norge, men vi er fremdeles et lite land der nøysomhet og beskjedenhet er sterke dyder. Jeg synes for eksempel ikke det hadde kledd oss å ha et stort hus med tjenere og vakter, slik mange andre land har, sier hun. Det eneste som minner om «tjenerskap» i den norske residensen, er Imelda Marcial. Hun har vært ansatt ved ambassaden i 24 år, og har det daglige ansvaret for huset, renhold, servering og forberedelser til mottakelser.
 - Imelda bor ikke i huset, men passer på det og holder det i stand. Jeg er mye på farten, og da er det bra at hun er her. Men jeg vasker mine klær og lager min mat selv, sier Eikeland, som har ektefellen boende hjemme i Norge.
 - Fordi jeg bor alene her, er det en fordel at huset ikke er så stort. Når jeg kommer hit etter en langs arbeidsdag, føles det nesten som å komme hjem. Det er gode, lyse og hyggelige rom her, men det er ikke så stort at det føles tomt eller øde.

Norsk design

- Eikeland er svært tilfreds med møbler og innredning i residensen.
 - Det er min stil, nesten så jeg kunne ha valgt det selv, sier hun. Men det har hun ikke. UD er ansvarlig for interiøret, og de har lagt vekt på å vise fram moderne norske kvalitetsmøbler. Bildene på veggene er også av kjente

- norske kunstnere, mange av dem lånt ut fra Nasjonalmuseet.
 - Ambassadøren er opptatt av at residensen er et offentlig rom. Derfor har hun knapt noen personlige gjenstander i rommene i første etasje.
 - Det er et par bilder på veggene som er mine, det er det eneste, sier hun.
 - Jeg synes ikke det ville være riktig at jeg skulle ha private familiebilder eller masse privat «nips» her. Gjestene kommer ikke for å møte meg som privatperson, de kommer for å møte ambassadøren, som representant for Norge. Jeg er opptatt av den grenseoppgangen og rolleavklaringen, og da kan jeg ikke bruke residensen som en privatbolig.

Bier og blomster

- Else Berit Eikeland synes Statsbygg har gjort en strålende jobb med å gjøre residensen universelt tilpasset.
 - Det har vært et godt samarbeid. Statsbygg har mye kompetanse, samtidig som de har vært veldig lydhøre for våre ønsker og behov, sier hun. Prosjektet har inspirert henne til å tenke på hvordan residensen også på andre måter kan være et godt eksempel for naboer i ambassadestrøket.
 - Til sommeren skal vi plante masse bievennlige planter her, og vi skal få på plass en bikube. Vi må passe på insektene og det biologiske mangfoldet, sier hun. – Jeg ønsker meg også solcellepaneler på taket, så vi kan produsere mer av strømmen selv. Vi skal bli den grønneste ambassaden i Dublin! ■■

↑ Baderomsskiltet levner ingen tvil om at det skal være adgang for alle.

↑ Fra terrassen er det utgang til hagen, som ofte brukes til representasjon. Trappen ned har fått synlig merking av trinnene for å gjøre dem lettere å se for svaksynte.

↓ Residensen er møblert med moderne norske designmøbler.

Utfordringer i utlandet

Bygging og forvaltning av eiendom i andre land byr på mange utfordringer. Statsbygg forsøker å bidra til læring og utvikling ved å gå foran som et godt eksempel. FNs bærekraftsmål er veiviser.

– Vi skal være en god byggherre og vise samfunnsansvar uansett hvor i verden vi bygger, sier Johanne Melø, avdelingsdirektør for eiendommene i utlandet.

– Mye av det vi tar som en selvfølge her hjemme, som skikkelige arbeidsforhold, kontrakter, minstelønn og verneutstyr, er absolutt ikke det overalt. Ved å gå foran som et godt eksempel håper vi å kunne bidra til læring og utvikling i de landene vi er.

Ulike utfordringer i utlandet

– I fattige land er vi selvfølgelig svært opptatt av å sikre minstelønn, tilby folk vaksiner, sørge for at de har forsikringer, sikkerhetsutstyr

og ellers gode arbeidsforhold. I tillegg er det ekstra viktig å ta hensyn til miljø og klima i sårbare økonomier. Vi prøver for eksempel å bruke fornybar energi der det er mulig, og er varsomme med bruk av vann der det kan være mangelvare. Gjenvinning og forsvarlig avfallshåndtering er også viktig for oss.

Melø understreker at Statsbygg er bevisst på at de er gjester i andre land, og at de må anerkjenne lokale tradisjoner og verdier.

– Vi skal være en ydmyk gjest som forholder oss til lokalt regelverk og lokal kultur, samtidig som vi bidrar til en positiv utvikling. Enkelte prinsipper kan vi likevel ikke fravike. Vi har nulltoleranse for barnearbeid og korrupsjon, og alt som strider mot grunnleggende menneskerettigheter. Oppdager vi sånt, skal vi ikke skygge unna, men jobbe med å skape forståelse for våre holdninger og være tydelige i våre krav.

– I enkelte land er det for eksempel svært vanlig at man må «smøre» de riktige personene for å få gjennomført prosjekter, men det er selvfølgelig utelukket for oss. Da må vi heller akseptere at prosjekter blir forsinket fordi saksbehandling, avtaler og bestilling av materialer tar litt lengre tid. ■■

× BRASILIA

Selvforsynt med sol

BRASIL Den norske ambassaden i Brasilia sto ferdig i 1974, og hadde behov for total rehabilitering av tekniske anlegg, ENØK-tiltak og tilpasning til universell utforming. Rehabiliteringen var ferdig i 2018 etter ombygging av kanselliet, ny ambassadørbolig, nytt flerfunksjonsrom og større hage til representasjon. Det ble lagt vekt på å bruke lokale materialer og lokal byggeskikk. Prosjektet hadde høye miljøambisjoner. Solceller på taket gjør ambassaden nærmest selvforsynt med strøm. Det er også anlegg for oppsamling av regnvann og rensing av gråvann.

× KATMANDU

Lokal byggeskikk

NEPAL Nepal er et av verdens fattigste land, noe som byr på mange utfordringer for en ansvarlig utbygger. Da Statsbygg bygget ny ambassade i Katmandu, ble det nesten utelukkende brukt lokale materialer, lokale prosjektledere og lokale bygningsarbeidere. Det krevde ekstra oppmerksomhet på sikkerhet, miljø, lønn og arbeidsbetingelser. Prosjektet slet også med strømstans i opptil 16 timer hver dag. Resultatet er likevel et helhetlig ambassadeanlegg i tråd med lokal byggeskikk. For å spare vann er det bygget tanker for oppsamling av regnvann, og bruk av solfangere reduserer behovet for varmtvannsoppvarming.

× WASHINGTON

Karakteristisk renessansestil

USA Ombyggingen av den norske ambassadørresidensen i Washington skapte oppmerksomhet i det politiske og diplomatiske miljøet i byen. Residensen ligger sentralt i ambassadestrøket og er bygget i karakteristisk renessansestil. Det hadde mest vært flikking siden bygget sto ferdig i 1931, så behovet for oppgradering var stort. Det ble installert nytt elektrisk anlegg, nytt rørsystem og nytt ventilasjonsanlegg. Bygningen ble også universelt utformet med trinnfri atkomst fra inngangspartiet, heis, ramper og handikoptoalett, samt bruk av kontrastfarger for svaksynte. Statkraft har også lagt vekt på klima og miljø ved rehabiliteringen.

Foto: Sam Kittner/Statsbygg

× NEW DEHLI

Korrupsjonskamp førte til forsinkelser

INDIA Da Norges nye ambassade i New Dehli skulle bygges, gikk prosjektet helt etter planen helt til det skulle byggemeldes. Selv om det aldri ble sagt direkte, var det en tydelig forventning om at «noen» måtte kompenseres for at byggemeldingen skulle gå gjennom systemet. Stadig nye krav til utbedringer og skiftende nøkkelpersoner hos myndighetene forsinket prosjektet med over ett år. Statsbygg fikk til slutt hjelp av en kompromissløs ambassadør som ikke ga seg før prosjektet fikk tillatelse – uten at det ble betalt en rupi.

Foto: Vikas Narayan

Bærekraft som veiviser

– Statsbygg gjør noe ingen annen norsk virksomhet gjør. Ved å gå foran som et godt eksempel, forsøker de å «dytte» andre land i riktig retning, sier Mats Ruge Holte i konsultantselskapet PwC.

Han har vært rådgiver for risikoanalyse for Statsbygg i forbindelse med byggeprosjekter i utlandet.

– Mange selskaper, både private og offentlige, støter på problemer med miljø, korrupsjon, sikkerhet og arbeidsforhold i de landene de opererer, men det er ulike måter å håndtere det på. Mange private bedrifter kan velge å trekke seg ut hvis ting blir for vanskelige. Det kan ikke Statsbygg, og de har derfor valgt en annen tilnærming, sier Ruge Holte.

Risikoanalyse

Det er ikke noe nytt at Statsbygg er opptatt av arbeidsforhold, sikkerhet og korrupsjon i sine utenlandsprosjekter, men nå blir det gjort

et mer systematisk arbeid med risikoanalyser koblet til FNs bærekraftsmål.

– Vi har utarbeidet egne sjekklister som kan brukes for å vurdere risikoen i hvert enkelt prosjekt, forteller Ruge Holte.

– Avhengig av forholdene i de enkelte land, kan det resultere i tiltak for å redusere klimautslipp, verne om menneskerettigheter, gi opplæring eller sørge for sikkerhetsutstyr. Tiltakene vil ofte være krav rettet mot lokale virksomheter som får oppdrag i Statsbyggs prosjekter.

Ruge Holte mener Statsbygg og andre selskaper på denne måten kan være med på å skape positive endringer i de landene der de er engasjert.

– Selskaper som jobber for Statsbygg vil da få tydelig beskjed om hvilke krav som stilles til dem som leverandører, og at det vil bli gjennomført kontroller for å sikre at de etterlever kravene. Da er ikke målet å «ta» de som forsøker å snike seg unna, men mer å påvirke dem i en positiv retning, sier Ruge Holte.

– I tillegg til å gi positive virkninger i de landene der Statsbygg jobber, er det også mitt inntrykk at dette skaper et positivt engasjement og velfortjent stolthet internt i Statsbygg. ■■

× SKUGGEFULL PATIO

Noregs patio i Beograd

×

TEKST STIG P. PETERSEN
FOTO BRANKO STARČEVIĆ

Noregs residens i Beograd blei bygd som ein familievilla i 1938. Adressa er Tolstojeva 19, ei fornem gate midt mellom store parkar og rekreasjonsområde.

Den norske staten kjøpte huset i 1956 og det blei renoverert rundt 2010. Uterommet med patio og hage er eit viktig aktivum for residensen. Ein skuggefull hage er god å ha i ein by der temperaturen kan komme opp i 40 grader om sommaren. Hovudrommet i residensen har flott akustikk og blir brukt til konsertar og foredrag. I pausen er det mogleg å trekke ut til blomane og trea i hagen, eller til skuggen under patioen.

× BANKPLASSEN

Inspirert av utanlandske basarar

×

TEKST MIRJANA RØDNINGEN
FOTO TROND ISAKSEN

Med renessansepalass og basarar som forbilete blei hovudkontoret til Noregs Bank oppført på Bankplassen i Oslo i 1906. Den staselege Ekspedisjonshallen viser tydeleg kvar inspirasjonen var henta frå: Rommet består av ein stor overdekt gard omgjeve av søylerekker, lik basarar ein kan finne i utlandet. Her er det sett opp porselensmedaljongar frå Egersund med motiv frå norsk næringsliv: skogbruk, kvegavl, industri, vitskap, fiskeri og skipsfart.

Noregs Bank er flytta ut for lengst, men bygningen blei freda i 2016. Fredinga blei grunnlagt med at dette er eit uvanleg einskapleg anlegg med svært høg kvalitet i utforming, materialkvalitet og handverk, teikna av arkitekt O. Hjort.

Svalbard smelter

Vinteren i Longyearbyen er blitt sju grader varmere siden 1970-tallet. Hvordan skal man bygge og bo når permafrosten tiner og husene tas av skred?

×

TEKST GJERMUND JAPPÉE
FOTO RAGNHILD UTNE

24

→ Bare noen få dager før sollyset endelig når Longyearbyen igjen, konstaterer driftsleder Steinar Strøm at gjennomsnittstemperaturen har økt betraktelig siden han kom hit for snart 40 år siden.

25

→ Selv innvendig merkes klimaendringene på Svalbard. I kirken heller gulvet og vinduene er blitt vanskelige å lukke.

Altertavlen er laget av Kaare Mikkelsen, Jonsborg

Skred er ikke noe nytt, men for folk som bor her var det utenkelig at de skulle treffe husene. Det hadde de aldri gjort før. Men med mer nedbør og mer vind skjedde det utenkelige.

BENTE NÆVERDAL, UNDERDIREKTØR STATSBYGG

↓ Det er satt opp skredsikring i fjellsiden, men ikke alle husene i Longyearbyen kan sikres som dette. Lokalstyret har vedtatt at 142 boliger må rives.

Da jeg kom hit for snart 40 år siden, måtte russiske isbrytere åpne bukta for kullbåtene som skulle inn. Slik er det ikke lenger. Sist jeg kjørte scooter over fjorden var i 2004.

Driftsleder Steinar Strøm i Statsbygg ser ned mot Longyearbyen fra en stikkvei midt i dalen. Bak frostrøyken på vannet treffer sollyset endelig de hvite fjellene etter månedsvis med mørke. Når han snur seg, ser han isbreen trekke seg stadig lenger tilbake på moreneryggen.

– Før måtte du ha proviantlager fra november til mai for å klare deg her oppe. Nå kommer godsåten med nye butikkvarer hele året. Dette er den første ordentlige vinteren vi har hatt her oppe på ni år, sier han.

For i starten av mars, bare få dager før det skal feires at de første solstrålene når helt fram til den gamle sykehustrappa, virker det ikke som om temperaturøkning er problemet. De 24 kuldegradene føles som 34, konstaterer Yr-appen.

Men klimatallene er tydelige, senest i rapporten «Climate in Svalbard 2100», som ble lansert i februar. Ingen andre steder på kloden skjer oppvarmingen raskere enn i Svalbard-regionen. Siden 1971 er Svalbard-vinteren blitt 7,3 grader varmere. Mars var den hundrede måneden på rad med temperatur over normalen. Hvis bare de moderate anslagene i rapporten blir virkelighet, kan øygruppa vente seg økt temperatur, mer nedbør, en markant reduksjon

av isbreene, hyppigere flom, opptining av permafrosten, flere jordras og flere snøskred.

Tryggere boliger

Det har allerede begynt. Da snøskredet kom i 2015, omkom to personer. Skredet i 2017 krevde heldigvis ikke liv, men flere bygninger. Til sammen ble 28 hus ødelagt i de to skredene.

– Skred er ikke noe nytt, men for folk som bor her var det utenkelig at de skulle treffe husene. Det hadde de aldri gjort før. Men med mer nedbør og mer vind skjedde det utenkelige, sier underdirektør Bente Næverdal, som forvalter Statsbyggs eiendommer på Svalbard.

I deler av fjellsiden er det kommet opp skredsikring, og det skal bygges skredvoller, men det er ikke nok. Ikke alle tomtene kan sikres. Varmere klima gjør også jordras til en stadig større fare. I desember vedtok lokalstyret i Longyearbyen å rive 142 boliger.

Alle farer kommer heller ikke ovenfra. De fleste husene på Svalbard er bygd på trepeler, som er slått ned i permafrosten. Men når det øverste laget av permafrosten tiner, blir stokkene både råtne og ustabile. Husene får store setningssskader.

– I tillegg ble mange av husene her oppe bare satt opp som midlertidige boliger, og har vært i bruk altfor lenge. Løsningen er å rive de gamle og skredutsatte husene, og bygge tettere, smartere og mer energieffektivt på de gode tomtene, mener Næverdal. ►

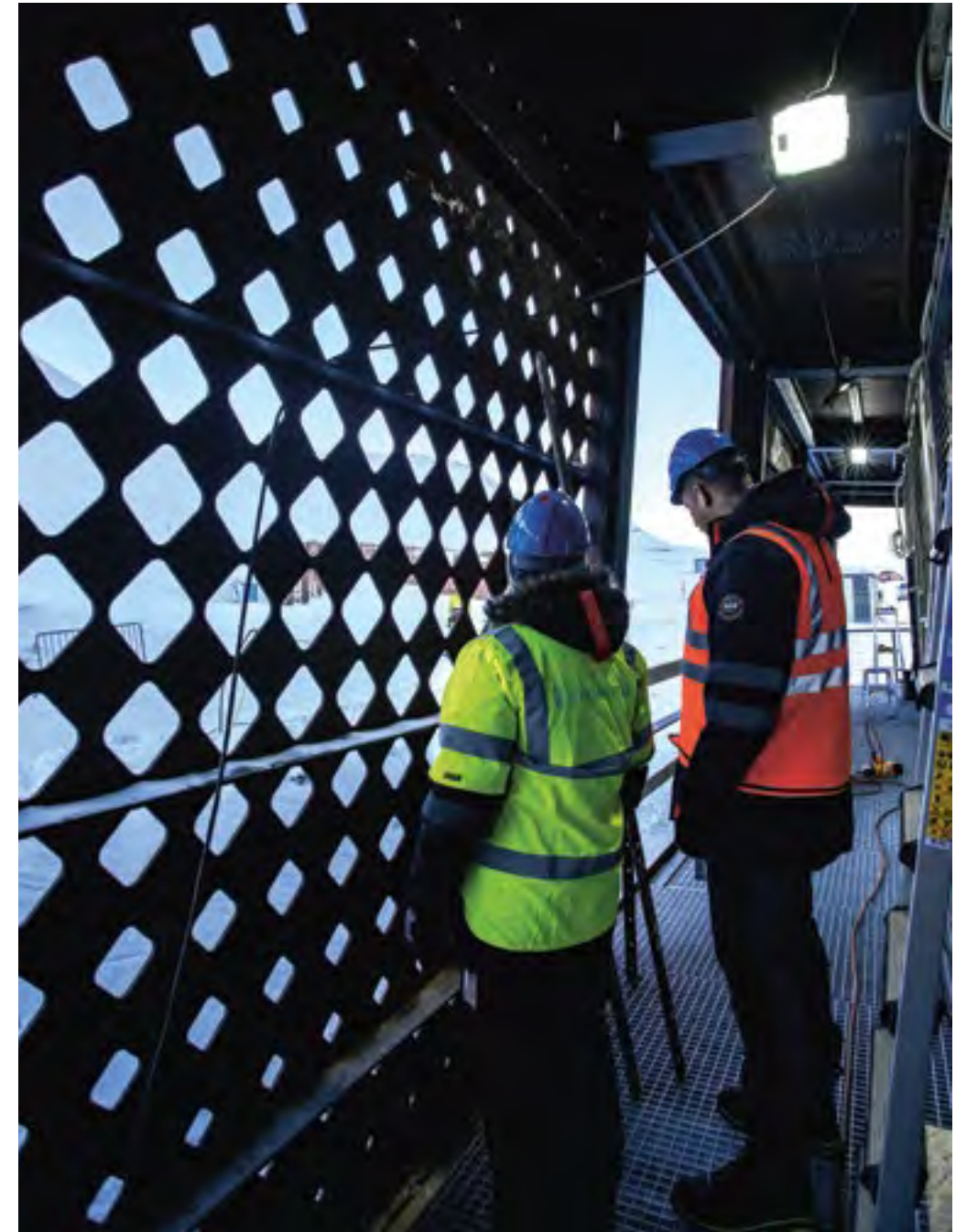

Løsningen er å rive de gamle og skredutsatte husene, og bygge tettere, smartere og mer energieffektivt på de gode tomtene.

BENTE NÆVERDAL, UNDERDIREKTØR STATSBYGG

Det finnes ikke dårlig vær, bare dårlige arbeidsklær. De 24 kuldegradene føles som 34, ifølge Yr-appen. Det merker sveiserne som jobber med inngangspartiet til frøhvelvet.

Rutemønsteret dekker inngangen til det nye tekniske bygget ved siden av frøhvelvet. For å få hvelvets adkomsttunnell kaldest mulig, er tekniske anlegg og andre varmekilder flyttet hit.

↑ Statsbyggs nye boliger i Longyearbyen består av ferdige moduler. Boligene hviler på stålrammer montert på stålpeleer, som er pelet ned i grunnfjellet. En ny rad med leiligheter vil stå ferdig før sommeren.

× FAKTA

Noen harde miljøfakta

44

av landets ledende forskere står bak rapporten *Climate in Svalbard 2100*.

100

måneder på rad har temperaturen på Svalbard vært over normalen (mars 2019).

1°C

kan være gjennomsnittstemperaturen på Svalbard innen slutten av århundret dersom klimagassutslippene fortsetter å øke fra år til år.

- Bare en liten kilometer unna er Statsbygg ferdig med 30 nye boliger. Snart er ytterligere 30 klare for innflytting. Her er store stålrammer sveiset fast på stålpeleer, som bryter seg vei ned gjennom permafrosten inn i grunnfjellet. Det sikrer stabilitet. På rammene settes rekkehus og leiligheter sammen av ferdige moduler, som skipes fra kai i Steinkjer. Når modulene ankommer Svalbard etter en ukes seilas, er alle boligene ferdig satt opp på et par dager.

Næverdahl har fått svært gode tilbakemeldinger fra familiene som er flyttet inn.

– Før kom du hit bare for å leve svalbardlivet, og det spilte ikke noen rolle hvordan du bodde. Nå er innflytterne blitt mye mer kvalitetsbevisste. En bolig er viktig for at du skal trives. Svalbard skal være et robust familiesamfunn, og har vi ikke gode boliger, blir ikke folk boende, sier hun.

Frøsikring

En fem-minutters kjøretur unna knirker brekkjern mot frosne forskalingsplater. Sveisefflammer freser mot minusgradene. Utbedringen av Statsbyggs kanskje aller mest internasjonalt kjente prosjekt går mot slutten. ►

↑ På toppen av frøhvelvet planlegger underdirektør Bente Næverdahl og prosjektleder Rainer-Helge Braun å sette opp et gjerde slik at uvedkommende ikke kan gå ut på taket.

↗ Snøhetta har tegnet det nye tekniske bygget ved frøhvelvet. For å få hvelvets adkomsttunnel kaldest mulig er tekniske anlegg og andre varmekilder flyttet hit.

↓ Forskalingsplatene foran kunstverket over inngangen fjernes. Utbedringen av frøhvelvet nærmer seg slutten.

Til Svalbard globale frøhvelv sendes kasser med frø fra hele kloden for sikker langtidslagring i kalde og tørre fjellhaller. Frøprøver av mer enn 4000 plantearter ligger her. Men også her skaper et varmere klima problemer.

Frøhvelvet ble bygget med et enormt stålør som tunnel nedover fra inngangspartiet til de underjordiske lagerhallene. Løsmassene ble lagt tilbake over røret med forventning om at permafrosten ville komme tilbake.

– Men det har den ikke gjort. Vi har ikke hatt den nødvendige kulden vinterstid, og røret i seg selv har ikke vært tett nok til å stoppe vanninntrengning i ytre del, sier Statsbyggs prosjektleder, Rainer-Helge Braun.

For å være føre var og trygge frøhvelvet ytterligere, er massene gravd opp igjen og byttet ut. Stålrøret er erstattet med en kraftigere og vanntett betongkonstruksjon. Tekniske anlegg og andre varmekilder er flyttet ut til et eget teknisk bygg. Rundt og i byggegropen får permafrosten kuldehjelp av svarte fryserør, som lager en isvegg. Denne stabiliserer byggegropen og reetablerer permafrosten i tilbakefyllingsmassene.

– Jeg ser på dette som et klimaprojekt, for alt vi gjør her handler om å ruste frøhvelvet for en fremtid som er enda varmere, enda våtere og der permafrosten tiner enda mer. Med disse tiltakene skal hvelvet bli trygt de neste 100–200 årene.

Utbedringen av frøhvelvet er betegnende for fremtidige byggeprosjekter på Svalbard, mener Braun.

– Du må fundamentere på fjell med stålpeleer, ikke kun i permafrost med trepeleer. I tillegg må bygningskallet være rustet for et mye røffere klima med mer vind, mer regn og større temperatursvingninger. Det vil fortsatt gå an å bygge og bo på Svalbard i fremtiden. Men det vil ikke bli lettere. ■■

→ Som de fleste andre bygningene på Svalbard er kirken pelet ned i permafrosten. Med høyere temperatur har sju av trepelene råtnet og knekt, og hele bygningen må fundamenteres på nytt.

Svalbard kirke er én av to Statsbygg forvalter. Den er tegnet av arkitekt Hans Magnus og ble innviet og vigslet i 1958. Nå går Statsbygg i gang med et prosjekt for å rehabilitere kirken.

×

FAKTA*

Norges ledende klimaforskere har på oppdrag av Miljødirektoratet sett på hvilke konsekvenser klimaendringene kan få for Svalbard.

Rapporten ble lansert i februar og beregner tre mulige scenarier:

HØYE UTSLIPP Hvis verden fortsetter å øke klimagassutslippene, kan temperaturen på Svalbard øke med 10 grader fram mot århundreskiftet.

MIDDELS UTSLIPP Hvis verden klarer å kutte utslippene fra 2040, kan temperaturen på Svalbard likevel øke med 7 grader.

LAVE UTSLIPP Selv om verden kutter drastisk i utslippene allerede fra neste år, kan temperaturen på Svalbard likevel fortsette å øke frem mot midten av århundret.

Uansett scenario kan Svalbard, ifølge rapporten, i fremtiden vente seg følgende:

- Større, mer intense og hyppigere nedbørsmengder.
- Betydelig reduksjon av isbreene.
- Mer flom i elvesystemet på grunn av økt nedbør og bresmelting.
- Økt erosjon.
- Permafrosten vil tine i kyststrøkene.
- Flere snøskred og løsmasseskred.

* Kilde: Climate in Svalbard 2100 og NIRK

Alle får evig liv på Tynset

34

Etter at du er død, vil heile sjukehistoria di bli send til Helsearkivet på Tynset. Der skal ho lagrast til «evig tid» og gjerast tilgjengeleg for forskarar. Verda har ikkje sett maken.

×

TEKST MORTEN RYEN
FOTO TOM GUSTAVSEN

35

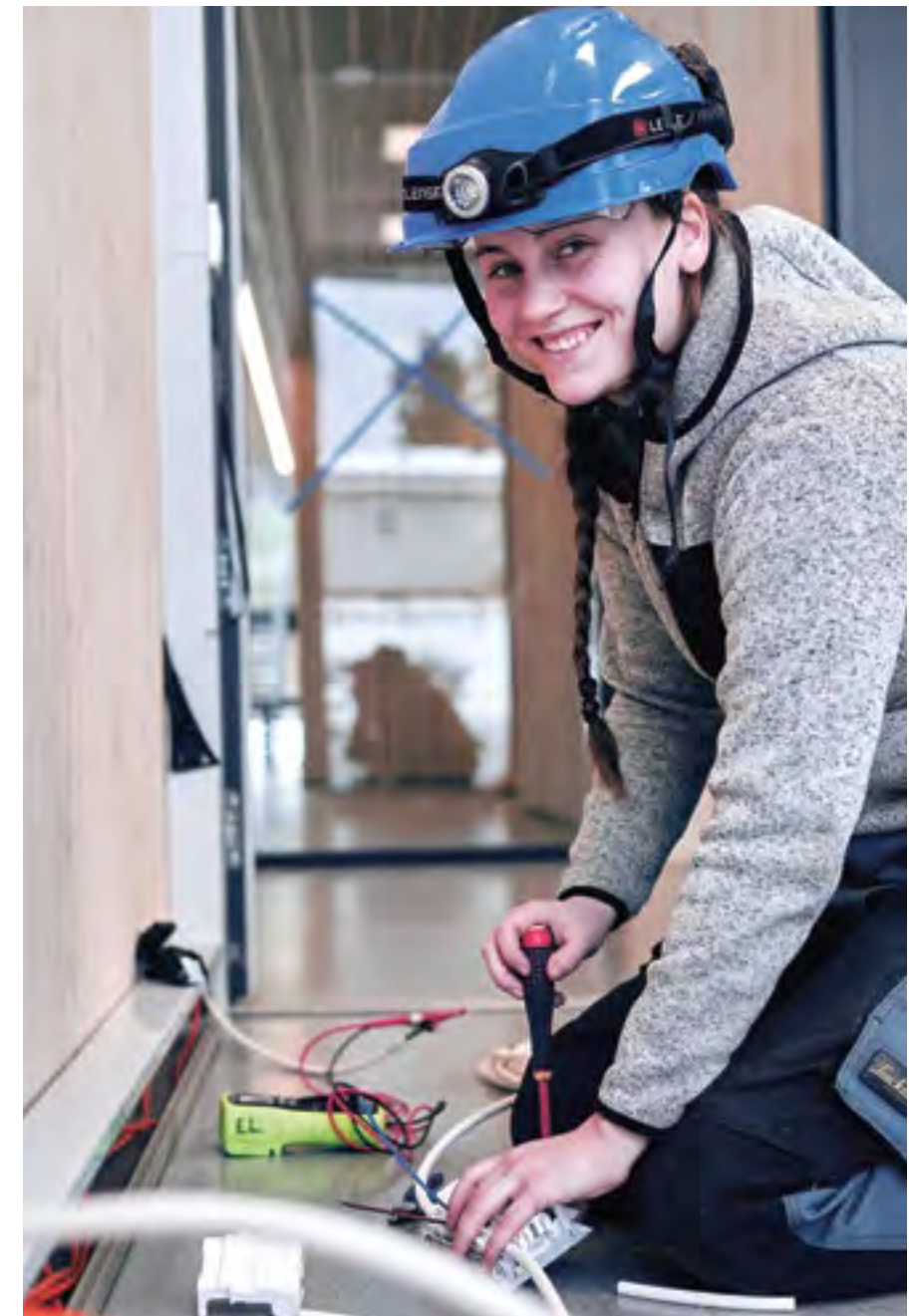
Direktør Bjørn Børresen i det som skal bli kantine for dei tilsette. Det er lagt vekt på å skape lyse og hyggelege lokale med god akustikk i heile bygget. Både innvendig og utvendig er tre det dominerande byggematerialet.

→ Raymond Vaa Vangen monterer solskjerming på ytterveggen mot sydvest. Dei høge vindauga gir fantastisk utsikt for dei ansatte på Helsearkivet, men sola kan – sjølv på Tynset – skape utfordringar for skjermarbeidarane.

↓ Dei høge vindauga gir fantastisk utsikt for dei tilsette på Helsearkivet.

Elektrikar Mia Midtskogen trekk kablar til ein skjerm i eitt av møteromma i det nye Helsearkivet på Tynset. Ho merkar at det blir travle dagar når det skjer så mykje i regionen.

Her er det aller heilagste, seier Bjørn Børresen, nytilsett direktør for Helsearkivet på Tynset. Han viser oss inn i eit rom på kanskje 50 kvadratmeter.

I det eine hjørnet står ein typisk «rack» for serverar. Han er tom.

– Datamaskinene er ikkje på plass enno, men det er her dei skal stå – i vårt eige datasenter. Vi reknar med at rommet vil ha plass nok for lagring i all framtid, for utviklinga går i retning av at stadig meir data krev mindre og mindre plass, seier Børresen.

Topp tryggleik

Helsearkivet på Tynset er eit nybygg som skal romme helsedata frå journalane til alle nordmenn, så langt tilbake som det finst journalar. Journalane skal digitaliserast og gjerast tilgjengelege for forskarar, som med dette får tilgang til eit datamateriale som saknar sidestykke.

– Så vidt eg veit finst det ikkje nokon stad i verda med eit slikt nasjonalt helseregister, seier Børresen.

– Det finst ei rekke helseregister både i Noreg og andre land, men ingen som har heile pasienten si sjukehistorie frå vogge til grav. Det opnar sjølv sagt heilt unike moglegheiter for forskarar.

Sjølv om helsedata berre gjeld personar som har vore døde i minst 10 år, inneheld dei sensitive opplysningar. Forskarane får berre tilgang til anonymiserte data, og både dataa og maskinene dei er lagra på, får strenge tryggingstiltak. ▶

← Edvard Larsen (t.v.) og Sigve Kvernes Ellevold er elektrikerlæringer på Tynset. Dei synes nybygget byr på lærerike oppgaver som skiller seg fra det som møter dem i vanlige privatboliger.

→ Bruken av tre på fasaden og store vindusflater skaper et moderne og lyst bygg som harmonerer godt med omgivelsene på Tynset.

- ▶ Serverane er plasserte i det Børresen kallar «raud sone», eit område i bygget der berre nokre få personar har tilgang. Maskinene er sikra mot både digitalt og fysisk innbrot, i tillegg til at alle data har tryggingkopi på andre stader i landet. Skulle det begynne å brenne, vil du helst ikkje vere inne i serverrommet.
 - Vi kan ikkje slokke brann her med vatn eller skum, det kan skade maskinene. Derfor bruker vi gass som fortrenger oksygenet, forklarar Børresen.

Sparar plass og pengar

Bakgrunnen for etableringa av Helsearkivet på Tynset er både eit nasjonalt behov for trygging oppbevaring av enorme mengder pasientdata og eit ønske om å gjere desse dataa tilgjengelege for forskning.

– På sjukehusa i Noreg blir pasientjournalar for fleire tiår tilbake framleis lagra på papir, og både lagringa og tryggleiken er kostbar, seier Børresen.

– Heretter skal sjukehusa sende alle pasientjournalane til oss. Vi skal skanne og lagre dei her til «evig tid».

Det betyr at dei skal lagrast på ein slik måte at dei både er sikra og leselege minst 500 år fram i tid. Det digitale helsearkivet skal berre lagre data om døde personar, og først 10 år etter at dei har døydd. Ferskare journalar skal framleis lagrast på sjukehusa og i sjukehusa sine journalsystem.

- Etter at papirjournalane har komme hit og blitt skanna, blir dei destruerte. Unntaket er journalar frå før 1950 – dei skal oppbevarast som papiroriginalar i Nasjonalbiblioteket sitt magasin i Mo i Rana, forklarar Børresen.
 - Eldre papirjournalar med legane sine handskrivne notat har ein eigenverdi både historisk og medisinsk.

Kvifor Tynset?

En kan spørje kvifor et helsearkiv blir lagt til Tynset, langt inne i Østerdalen. Det korte svaret er: Kvifor ikkje?

– Den fysiske plasseringa av eit digitalt arkiv har inga betydning, seier Børresen. – Det er ingen spesiell grunn til at eit slikt arkiv må vere i Trondheim eller Oslo, der kostnadsnivået gjerne er høgare. Forskarar, eller andre som treng dataa våre, får like enkel tilgang her som ein anna stad. Derfor er dette først og fremst eit godt distriktpolitisk tiltak. Helsearkivet gir svært velkomne arbeidsplassar på ein liten stad og trekker både folk og kompetanse til regionen.

150 km høg stabel

Da dei første planane for Helsearkivet blei lagde tidleg på 2000-talet, var tanken at det skulle vere eit fysisk arkiv, men med den digitale utviklinga blei det etter kvart politisk og fagleg einigheit om at Helsearkivet burde vere eit reint digitalt arkiv. Sjølve lagringa og forvaltinga av data krev ikkje mykje folk, det er digitaliseringa som er arbeidskrevjande.

- Tenk deg ein 150 kilometer høg stabel med journalar. Det er det vi har framfor oss dei neste 20 åra, seier Børresen. Han viser rundt i første etasje av bygget, der lastebillass med journalar frå sjukehusa vil bli lasta inn på ei rampe. Rett innanfor er det eit robotstyrt mellomlager der journalane blir oppbevarte før skanning. Utanfor robotlageret er det eit stort produksjonsrom med store vindauger mot sørvest, der handplukka personar skal sitte og skanne journalar manuelt og kople metadata til desse.

– Dette er ein relativt enkel produksjonsjobb, men vi legg stor vekt på om personane vi tilset, er eigna. Arbeidet krev folk som er både nøyaktige og samvitsfulle og forstår at dei gjer ein viktig jobb.

Heimflyttarar og tilflyttarar

Mange av produksjonsjobbene blir utførte av lokale folk, men dei meir spesialiserte jobbene trekk til seg både tilflyttarar og heimflyttarar.

– Vi har meir enn 200 søkarar til dei 50 jobbene vi lyser ut, så dette er ein attraktiv arbeidsplass. For nokon er det ein moglegheit til å flytte heim igjen, mens andre er interesserte i prosjektet – og kanskje natur og friluftsliv, seier Børresen, som sjølv har flytta med familien heim til Tynset etter 20 år i Oslo og Tromsø.

– Å vere med på å sikre at viktige helsedata får evig liv og samtidig skape gode liv for meg og familien, det var ein moglegheit eg ikkje kunne seie nei til. ■■

↓ Før skanning blir journalene oppbevarte i eit datastyrt mellomlager.

Foto: Statsbygg/Team Urbis

Regjeringskvartalet

Statsbygg har overlevert skisseprosjektet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og er nå i gang med forprosjektet for det nye regjeringskvartalet.

– Vi har en femtrinnsprosess på vei mot bygging. I bunnen ligger reguleringsplanen og rom- og funksjonsprogrammet (1), som var grunnlaget for plan- og designkonkurransen (2) i 2017, sier Statsbyggs prosjektdirektør, Knut Jørgensen.

– Vinnerforslaget fra konkurransen er i skisseprosjektfasen (3) videreutviklet, forbedret og konkretisert. Nå jobber vi med forprosjektet (4), som er grunnlaget for behandling i Stortinget (5). Vi ser for oss byggestart i 2020, forteller Jørgensen. Nå skal R4 og Y-blokken rives. Det skjer i 2019. Det nye regjeringskvartalet vil få en trinnvis utbygging. I første

byggetrinn vil Statsbygg bygge kjeller, de to første bygningene (A-blokk og D-blokk) og rehabiliterer H-blokken. Deretter kommer den tredje bygningen (C-blokken), og i siste byggetrinn legges det opp til ytterligere to bygg (B- og E-blokken), samt rehabilitering av G-blokken. Statsbygg har lyst ut entrepris konkurransene for de første byggetrinnene.

– Med samhandlingskontrakter kan vi som byggherre samspille med entreprenørene og vår prosjekteringsgruppe med arkitekter og ingeniører for å få fram de gode løsningene, avslutter Knut Jørgensen.

Prosjekt Nytt regjeringskvartal skal bygges mellom Akersgata og Møllergata. Byggene skal huse samtlige departementer med unntak av Forsvarsdepartementet.

Oppdragsgiver Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Økonomisk ramme Ikke fastsatt

Areal Ca. 80 000 kvm nybygg over bakkeplan

Byggestart Forventet i 2020

Ferdigstillelse Forventet 2024–2029

Campus Ås

Prosjekt Veterinærinstituttet og Veterinærhøgskolen samlokaliseres på Campus Ås. Det nye Veterinærbygget består av åtte sammenknyttede bygninger med til sammen 2400 rom.

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet

Økonomisk ramme 7,2 milliarder kroner, inkludert Senter for husdyrforskning

Areal Ca. 63 100 kvm

Byggestart 2013

Ferdigstillelse 2020

Status I den nordlige delen av Veterinærbygget, der Veterinærinstituttet skal holde til, er alle flater ferdigbehandlet og rengjort, og lokalene er snart klare til testing. Her er veggene i foajeen kledd med eikespiler og terrassogulvet snart ferdig støpt. De innvendige veggene er satt opp, til sammen blir det rundt 2400 rom. Laboratoriene er innredet med avtrekkskap og laboratoriebenker, og lokalene til anatomistudentene er fliselagt på vegger og gulv. Forelesningssalen i dette bygget er også nesten ferdig.

Foto: Trond Isaksen

Nasjonalmuseet

Prosjekt Nordens største kunstmuseum bygges på Vestbanetomten i Oslo for de visuelle kunst-arterne billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur.

Oppdragsgiver Kulturdepartementet

Økonomisk ramme 6 milliarder kroner

Areal Ca. 54 600 kvm

Byggestart 2014

Ferdigstillelse 2019

Status Skifersteinen på fasaden er ferdig murt. Alabasthallen skal være ferdig i desember 2019 og lyssettes januar 2020. Alle rommene i de permanente utstillingene i første og annen etasje er malt, og eikegulvet i annen etasje er påbegynt. Arbeidet med kalksteingulvene i publikumsarealene er også godt i gang. Det er satt inn vindusglass i foajeen, og montering av marmorplater i vinduskarmene i den permanente utstillingen er snart ferdig.

Illustrasjon: Kleihues + Schuwerk

Livsvitenskapsbygget på Universitetet i Oslo

Foto: Trond Isaksen

Prosjekt Bygget for livsvitenskap, kjemi og farmasi, blir Norges største universitets- og forskningsbygg. Livsvitenskapsbygget vil legge til rette for verdensledende, tverrfaglig forskning og samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon.

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet

Økonomisk ramme 6,8 milliarder kroner (byggeprosjekt og vitenskapelig utstyr)

Areal Ca. 66 700 kvm

Byggestart 2019

Ferdigstillelse 2024

Status Statsminister Erna Solberg og minister for høyere utdanning og forskning, Iselin Nybø, markerte byggestarten på Livsvitenskaps-tomten 8. februar. HENT AS er tildelt den største kontrakten på om lag 710 millioner kroner for innredning av bygget. HENT har også kontrakten for grunnarbeider, råbygg, tak og fasade. OneCo har fått kontrakten for elkraft, IKT og svakstrøm, mens rørarbeidene gikk til AF Energi- & miljøteknikk. GK Inneklima fikk kontrakten for ventilasjon.

× ULLERSMO FENGSEL

Spor etter opphald

×

TEKST EVA KVANDAL
FOTO ISTVAN VIRAG

Heilt frå tidlege tider har mennesket hatt behov for å sette spor etter seg. I fengsel har behovet kanskje vore enda større. Eit riss i vegg for kvar dag som gjekk. Eit blick ut gjennom gittervindauget. Eit sjølvportrett.

Fengsla er fulle av spor etter dei som har vore der. Det har kunstnar Liv Bugge tatt utgangspunkt i med kunstprosjektet for Ullersmo fengsel i Akershus og Eidsberg fengsel i Østfold. Ho fekk ei gruppe innsette til å finne spor etter tidlegare innsette, og gjenskapte spora i bronse. No er dei å finne innstøypt i veggane. Viss mange tek på dei, blir bronzen polert og blank. Slik vil kunstverket ikkje berre ta vare på spor etter tidlegare innsette, men vil også bli merka av kontakt med nye hender.

Hanna Geiran

44

Hanna Geiran har lengre hår og høyere hæler enn sin forgjenger. Men spiller det noen rolle at vår nye riksantikvar er kvinne?

×

TEKST ELLEN STAI
FOTO MORTEN BRUN

45

← Å bevare og gjenbruke gode materialer og flott formgivning i eldre, kulturhistorisk viktige bygg står høyt på agendaen til vår nye riksantikvar.

← Hovedkontoret til Norges geografiske oppmåling (NGO) er fra 1879. Det staselige bygget ved Slottsparken er fredet. I dag står det tomt.

↓ Geiran fremsnakker gjerne sine dyktige kolleger hos Riksantikvaren, som har stor kunnskap om hele kulturminnefeltet, fra arkeologi til fartøy og polare kulturminner.

Jeg ser at mange er opptatt av at vi ikke har hatt noen kvinnelig riksantikvar tidligere. Selv er jeg mest opptatt av at jeg ikke har vært riksantikvar før.

Hanna Geiran smiler mens hun legger ballen død. Som arkitekt og ansatt hos Riksantikvaren siden 2005, vet hun hva jobben krever. Vi møter henne i den staselige, gule bygningen mellom Slottsparken og SAS-hotellet, bygget i 1879 for å huse Norges Geografiske Oppmåling. Både Kunstakademiet og Høgskolen i Oslo har hatt tilhold her, men nå gir skrittene våre gjenlyd i tomme, støvete rom. Geiran tar inn sprukne vinduer, nedslitt linoleum og avskallede vegger med øyne som lyser av begeistring.

– Er det ikke flott? Litt oppussing må til, men Riksantikvaren har flytteplaner og kan godt tenke oss hit. Det er et sørgelig faktum at mange av våre nasjonale signalbygg står tomme. Andre land er mye flinkere til å gjenbruke historiske bygninger enn vi er. Men kanskje er pendelen i ferd med å svinge?

Lær av danskene

For eiendomsprisene viser tydelig at folk er villige til å betale mer for å bo i vernet område, og når Geiran holder foredrag og minner om at det forelå planer om motorvei gjennom Frognerparken og riving av Grünerløkka, forstår de fleste at vernemyndighetene har noe for seg.

– Statsbygg og Riksantikvaren har jobbet med vern og bruk i mange år, og kjenner hverandre godt. Vi har ulike roller, men et felles mål om at gamle bygninger skal moderniseres og brukes. Derfor er det veldig positivt at Statsbygg har

satt i gang et arbeid for å belyse den samfunnsøkonomiske konsekvensen av å flytte eller forbli i bygg som er fredet eller vernet. Ikke minst mener jeg det er viktig å legge en plan for gjenbruk før virksomhetene flytter ut, slik de gjør i Danmark. Med bedre planlegging hadde vi sluppet å ha så mange tomme bygg.

Reform gir ny rolle

Riksantikvarens rolle er i støpeskjeen. I 2020 blir forvaltningen av kulturminnene overført til fylkeskommunene. Men arbeidsløs blir Geiran ikke. Blant annet skal Riksantikvaren fortsatt ha innsigelses- og fredningsmyndighet og være klageinstans, lage fagstrategier, spille en viktig rolle som kulturminneekspert og være en tydelig og relevant samfunnsaktør. I tillegg skal direktoratet forvalte utvalgte kulturminner, blant annet enkelte bygninger og anlegg i Statsbyggs portefølje.

– Som landets øverste kulturminnefaglige myndighet vil Riksantikvaren jobbe tett med fylkeskommunene. Reformen er spennende, vi får større mulighet til å ha oversikt og helhetsblikk på kulturminnevernet. Selv snakker jeg ofte og gjerne om alle mulighetene vern og gjenbruk gir, her ligger det et veldig stort potensial for lokalområdet. Et eksempel er Røros, der kulturarven skaper mange jobber og statusen som verdensarv ligger som premiss for all planlegging i kommunen og nabokommunene.

Kafé i kirken

Med til jobben hører også det å samle og spre kunnskap om kulturminner, arkitektur og historie. Geiran liker å møte folk og elsker å formidle. ▶

Det er et sørgelig faktum at mange av våre nasjonale signalbygg står tomme. Andre land er mye flinkere til å gjenbruke historiske bygninger enn vi er.

HANNA GEIRAN, RIKSANTIKVAR

Heldigvis er dagens arkitekter opptatt av å gjenbruke gamle bygninger på en helt annen måte enn før. Det kommer av økt miljøbevissthet.

HANNA GEIRAN, RIKSANTIKVAR

► – Det er jo faktisk menneskers historie vi er opptatt av å bevare, ikke døde ting. Hvor mye kulturminner betyr, ser vi for eksempel ved kirkebranner. Folk føler oppriktig sorg når særpregede bygninger brenner eller rives.

Riksantikvaren understreker at hun ikke kan bestemme hva bygninger skal brukes til, men signaliserer gjerne at kirkebygg som kanskje må tas ut av bruk kan benyttes som kafeer og kulturhus på dagtid – eller hvorfor ikke huse et marked for lokal mat?

– I Oslo er Jakobs kirke et godt eksempel, og i Trondheim er Vor Frue kirke åpen for alle som trenger det, både i helgene og om natten. Fin ting, altså!

Fokus på klima

Hanna Geiran liker debatt, og vil være en tydelig riksantikvar. Klima er et viktig satsingsområde. Kan vi gjenbruke i stedet for å rive, sparer vi mye utslipp av CO₂. Dette kommer vi garantert til å høre henne understreke gang på gang.

– Heldigvis er dagens arkitekter opptatt av å gjenbruke gamle bygninger på en helt annen måte enn før. Det kommer av økt miljøbevissthet. Alt gamle bygninger har å by på, flotte detaljer, gode materialer og solid håndverk er sånt som gleder et arkitekthjerte. I tillegg er gjenbruk fornuftig, det er opplagt en god løsning.

Faren hennes var arkitekt og formann i det lokale historielaget, og lille Hanna utviklet tidlig en sterk interesse for både historie og gamle hus. Nå bor hun med mann og barn i

Grefsen-villaen oldefaren bygde i 1913, og synes det er flott å kjenne på røtter, se slitasjespor på dørtersklene etter alle som har levd i rommene før. I feriene drar hun familien med rundt i Norge for å se og oppleve kulturminner hun har oppdaget gjennom jobben.

Ville rive Bryggen

– Norge er stuende fullt av fantastiske steder, fra Svalbard, som er helt annerledes enn alt annet og har en utrolig spennende historie som kulturminnene forteller om, til Skudeneshavn med sitt pittoreske trehusmiljø og sprell levende Henningsvær, der vi nå har tall på at mye av turismen kan knyttes til kulturarven.

Riksantikvaren har et godt samarbeid med Miljødirektoratet, og Geiran har stor glede av å delta i verdensarvkomiteen.

– Visste du forresten at etter krigen gikk folk i Bergen i demonstrasjonstog for å rive Bryggen? Da spilte Riksantikvaren en viktig rolle for å redde et unikt miljø som nå er turistmagnet og har status som verdensarv.

Hvis Hanna Geiran kunne svingt tryllestaven, skulle hun gjerne forhindre rivingen av restaurant Skansen, Oslo første funksjonalistiske bygg, tegnet av Lars Backer som også er arkitekten bak Ekebergrestauranten. Riksantikvar Roar Hauglid var en pådriver for å rive det ikoniske bygget, som han mente sto for nær Akershus festning og ødela inntrykket av den.

Men Hanna Geiran kaster ikke bort energi på ting hun ikke kan endre.

– Heldigvis har vi mye flott som ikke er revet, og det skal vi være glade for! ■■

↑ ↓ Litt oppussing må til, men Geiran kan godt tenke seg å flytte Riksantikvaren til det kulturhistorisk viktige bygget på Tullinløkka.

Først ute med fossilfri byggeplass

Veidekke har en rekke fossilfrie byggeprosjekter i Oslo. På Storo finner vi det mest miljøvennlige av dem.

×

TEKST MIRJANA RØDNINGEN
FOTO LISE JACOBSEN HALL, VEIDEKKE

Her bygger vi bærekraftige boliger med fossilfri byggeplass og verdens første elektriske gravemaskin. I tillegg blir dette Norges største miljøsertifiserte boligprosjekt, sier direktør for strategi og forretningsutvikling i Veidekke, Audun Blegen, og viser stolt frem byggeplassen i Nyegaardskvartalet på Storo.

Stort og ubrukt potensial

Av alle utslippene i hovedstaden, stammer hele 61 prosent fra transport. Anleggsmaskinene alene står for 30 prosent av dette. Maskinene på byggeplassene er dermed den nest største transportutslippsskilden etter personbilene. I tillegg til anleggsmaskinene kommer utslipp fra oppvarming og betongtørk på byggeplassene. Det gjør bygg- og anleggsbransjen til en miljøveresting.

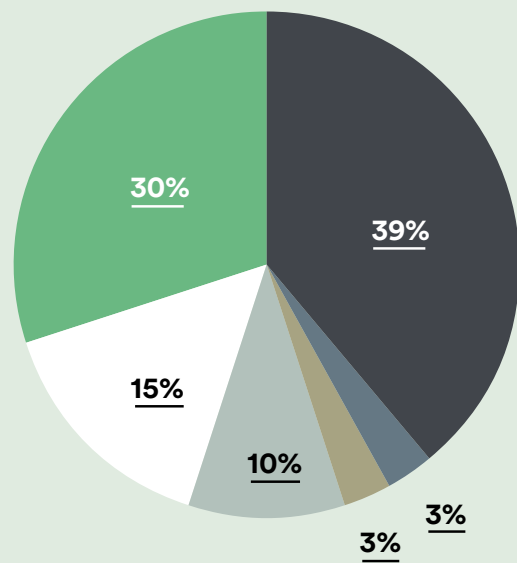
Samtidig er det tydelig at byggebransjen har et stort ubrukt potensial for å bli mer miljøvennlig bare ved å bruke alternative energikilder på byggeplassene alene.

Statsbygg og flere store aktører i byggebransjen har derfor begynt å planlegge for reduksjon av utslippene. Veidekke er en av de som er kommet lengst i å sette planene ut i livet.

Parisavtalen

I Norge var Veidekke først ute med å slutte seg til Parisavtalen, og forpliktet seg dermed til reduksjon av CO₂-utslipp i henhold til 2-gradersmålet.

– I ettertid er dette uten tvil en av de viktigste posisjoneringsgrepene vi har tatt, og har ►

Fordeling av utslipp fra transport

UBRUKT POTENSIAL Byggebransjen har et stort ubrukt potensial for elektrifisering. Av alle utslippene i hovedstaden, stammer hele 61 prosent fra transport, ifølge Oslos klima- og energistrategi. Anleggsmaskinene står for 30 prosent av dette. Maskinene på byggeplassene er dermed den nest største transportutslippskilden etter personbiler, som genererer 39 prosent. Det gjør bygg- og anleggsbransjen til en miljøverstering i Oslo.

PRIVATBILER VAREBILER
TAXI LASTEBILER
KOLLEKTIV ANLEGGSMASKINER

Kilde: Statistisk sentralbyrå/Oslo kommune 2013

Ved å velge utslippsfritt, reduserer vi klimagassutslippene fra byggeplassen med om lag 90 prosent.

AUDUN BLEGEN, VEIDEKKE

↑ Jevnt og trutt ser vi at maskinparken til Veidekke blir elektrifisert, de minste maskinene skiftes ut først.

↓ Medarbeiderne syntes det er bra å kunne levere raske resultater med kutt i klimautslippene.

- ▶ også uten tvil bidratt til økt konkurransekraft for Veidekke. Vi har valgt å posisjonere oss som ledende på utvikling og bygging av de beste klimaprojektene, sier Blegen.

– Da var det også naturlig for oss å bli partner med Oslo som europeisk miljøhovedstad 2019.

Fossilfri byggeplass

Veidekke identifiserte fossilfri byggeplass som en rask måte å kutte klimagassutslipp på uten store investeringer. Det er mulig ved å bruke fornybart drivstoff istedenfor fossil diesel, og elektrisk eller væskebårent varmesystem der det er tilgjengelig.

– Vi er ennå et stykke unna helt utslippsfrie byggeplasser, der alle maskiner er elektriske, men jevnt og trutt ser vi at maskinparken blir elektrifisert, de minste maskinene skiftes ut først.

Det er fortsatt en ekstrakostnad i drivstoffprisen, så Veidekke er avhengig av at byggheren også er med på laget. Nyegaardskvartalet er et Veidekke-eid prosjekt, og dermed ble diskusjonen enkel. De opplever at medarbeiderne også syntes det er bra å kunne levere raske resultater med kutt i klimautslippene. ▶

×

FAKTA

AUDUN BLEGEN

(45)

Direktør for strategi og forretningsutvikling

Ansvar for bærekraftig utvikling i Veidekke Eiendom

Ansatt i Veidekke i 11 år

Hovedfag i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo og MBA fra Norges Handelshøyskole

Viktig med planlegging

– Samlet sett ser vi at klimagassutslippene for boligprosjektet i Nyegaardskvartalet er redusert med 154 tonn CO₂ sammenlignet med de boligene vi bygde i 2010. Det vil si en reduksjon på omlag 22 prosent, sier Blegen.

– I tillegg til dette kommer reduserte utslipp av CO₂ som følge av fossilfri byggeplass. Vi har ikke et ferdig regnskap på dette ennå, men en tommelfingerregel er at en gravemaskin i full drift slipper ut rundt 52 tonn CO₂ per år. Ved å velge fossilfritt, reduserer vi klimagassutslippene fra byggeplassen med om lag 90 prosent! Det er med andre ord ganske store og raske effekter vi snakker om, konkluderer han.

Samtidig med utskiftning av maskinparken, kan man spare en del utslipp bare ved god planlegging.

– Betongstøp i sommerhalvåret gir for eksempel god effekt. Da slipper vi å bruke energi på å tørke betong. Vi må også planlegge slik at vi unngår tomgangskjøring og ikke minst tidlig planlegge en løsning for byggvarme. Her kan vi både bruke smart teknologi til energistyring og utnytte muligheten for å koble oss på fjernvarme eller strøm. ▶

↓ Statsbyggs prosjekter skal stille krav om utslippsfrie løsninger og teknologier på byggeplassen, sier Harald Nikolaisen, administrerende direktør i Statsbygg.

Foto: Trond Isaksen/Statsbygg

Statsbyggs miljømål

▶ Vi trenger raske utslippskutt

I bygge- og eiendomsbransjen er Statsbygg en stor innkjøper i det private markedet. Vi kan derfor gjøre en forskjell i utviklingen mot en grønnere og mer konkurransekraftig byggenæring. I vår ferske og oppdaterte miljøstrategi har vi en tydelig og langsiktig plan med prioriterte satsingsområder.

Selv om vi allerede har gjort et stort arbeid med å redusere bruken av fossil energi på egne eiendommer til et minimum, er det klart at det også kan gjøres mye mer for å redusere utslipp av klimagasser, både i nybyggene og under selve byggeprosessen.

I våre miljømål for byggeprosjektene i de neste to årene, har vi blant annet bestemt at prosjektene skal stille krav om utslippsfrie løs-

ninger og teknologier på byggeplassen. Reduserte utslipp til materialbruk og i byggefase gir umiddelbar gevinst i klimafotavtrykket, mens redusert utslipp til energi og transport til og fra eiendommene fordeles over byggets levetid. Her spiller byggets beliggenhet en viktig rolle.

Også for drift og vedlikehold av bygningene er det et betydelig potensial for klimatiltak, blant annet når det gjelder effektivisering av arealbruk, skjøtsel av uteområder, miljøvennlig materialbruk ved rehabilitering, og fossilfri oppvarming.

Statsbygg har fått i oppgave av regjeringen å gi statlige oppdragsgivere kvalifiserte råd om energieffektivisering, CO₂-reduksjon og andre miljøtiltak. I vår rolle som politisk verktøy gir vi statlige aktører råd og kommer med tydelige anbefalinger. Det er en rolle vi tar på alvor. ■■

× NORD UNIVERSITET

Blått bygg i Bodø

BODØ Det aller mest klimavennlige byggebransjen kan gjøre, er å la vere å bygge. I Statsbygg si nyleg vedtatte miljøstrategi for dei neste to åra, er eit av eksempla som blir trekt fram frå Bodø. Her gjennomførte Statsbygg i fjor ei konseptutgreiing for Nord universitet. Prosjektet blei kalla «Blått bygg» fordi ein mellom anna skulle greie ut behova til den maritime delen ved universitetet. Etter ei grundig behovsanalyse og undersøking av moglegheiter, blei funksjonsprogrammet redusert med meir enn 4000 kvadratmeter takka vere betre utnytting av andre bygningar på campus og god effektivitet i nye areal.

Foto: Per-Jarl Elle/Nord universitet

× UNIVERSITETET I SØRAUST-NOREG

Farleg enkelt

PORSGRUNN Universitetet i Sørøst-Noregs campus i Porsgrunn er ein av Statsbygg-eigedommane som er aller best på avfallssortering. No har dei fått ein ny stasjon til å handtere miljøfarleg avfall. Under konseptnamnet «Farleg enkelt» kan ei rekke typar avfall sorteras i ein grøn stålcontainer. Her hamnar sprøytespissar frå sjukepleiarutdanninga og syrer frå kjemifag saman med måling, lysstoffrør, sprayboksar og anna avfall. Ettersom containeren blir plassert utandørs, og i tillegg har eit gassbasert sprinkelsystem i taket, har ein tatt svært god hand om branntryggleiken.

Foto: Statsbygg

UTVALGT

Født 1969 i USA Utdannet Oxford Brookes University i England, og har i tillegg en master i ledelse fra Handelshøyskolen BI **Yrkesbakgrunn** 10 år hos Telje-Torp-Aasen, 10 år hos Snøhetta, 2,5 år i NAL, samt andre kontorer i og før studietiden (Lund & Slaatto, Narud-Stokke-Wiig) **Nåværende posisjon** Arkitekt MNLA og fagsjef i Norske arkitekters landsforbund

Foto: Tommy Ellingsen

Tre favoritter

Arkitekt og fagsjef i Norske arkitekters landsforbund, Camilla Moneta, velger seg tre bygg med ambisjoner om økologi og miljø.

56

×

TEKST JORUNN GUNNES

01

Campus Evenstad

■ ■ ■ Det nye administrasjons- og undervisningsbygget på Campus Evenstad er tegnet av Ola Roald AS arkitektur og sto ferdig bygget i 2016. Bygget er tilknyttet Høgskolen i Innlandet, avdeling for anvendt økologi og landbruksfag.

– Her har Statsbygg hatt høye ambisjoner på klimaets vegne, og har realisert landets første ZEB-COM-bygg for nullutslipp av klimagass. Et viktig tilskudd til lavutslippssamfunnet! Jeg synes også det er fint hvordan massivtreets egenskaper er utnyttet. Materialet krever lite energi å produsere og har samtidig positiv effekt på innklimaet. Materialene er også produsert lokalt, noe som er besparende i forhold til transport og støtter lokalt næringsliv.

åpent rom 1/2019

◀ TILBAKE TIL INNHOOLD

02

Pilestredet Park

■ ■ ■ Pilestredet Park er et transformasjonsprosjekt, der Statsbygg hadde ansvaret for infrastruktur og fellesareal. 600 boliger og flere forretningslokaler ble bygget på tomte til det gamle Rikshospitalet. Uteområdene ble tegnet av Bjørbekk & Lindheim Landskapsarkitekter AS. Parken sto ferdig i 2006 og vant Statens byggeskikkpris i 2007.

– Pilestredet Park er et stort byøkologisk prosjekt og et godt eksempel på hvordan man kan få gammelt og nytt til å fungere sammen. Jeg synes det er flott hvordan man i tillegg til å gjenbruke eldre bygg, klarer å lage en god variasjon av boliger og næringslokaler. De grønne uteområdene er tilgjengelige for alle i byen, ikke bare de som bor der. Elementene i parken er laget av gjenbruksmateriale, og landskapsarkitekturen binder byggene fint sammen.

Foto: Jaro Hollan

03

Arkitekturmuseet

■ ■ ■ Ved Arkitekturmuseet på Bankplassen er hovedbygningen tegnet av Christian Heinrich Grosch. Bygget sto ferdig i 1890 som lokaler for Norges Bank. Statsbygg var byggherre for tilbygget av Sverre Fehn som kom i 2008.

– Dette møtet mellom klassisistisk og modernistisk arkitektur synes jeg er nydelig. Vi må gjenbruke flere bygg fremover, og dette er et utsøkt eksempel på transformasjon. Materialkvalitetene og den håndverksmessige utførelsen synes jeg er spesielt flott.

Foto: Jaro Hollan

åpent rom 1/2019

58

Verneverdige Kongsvold Fjeldstue

Når krav til moderne brannsikkerhet og universell utforming møter krav om ivaretagelse av kulturminner, må Statsbygg være kreative.

×

TEKST JORUNN GUNNES
FOTO TROND A. ISAKSEN

59

← Kongsvold er en av veldig få blant de gamle fjellstuene som har såpass mye av historien bevart.

→ Det blir installert lamper med riktig belysning i alle rom, med et mest mulig tidsmessig riktig utseende.

Det er overveldende å komme til Kongsvold Fjeldstue. De gamle tømmerbygningene lyser av herskkelig storhet og historisk rikdom allerede idet vi trækker inn på tunet. Det er lett å se for seg at folk har kommet hit og funnet ro i lang tid. I flere hundre år har de gjort det. Det føles nesten litt hellig. Og idet vi kommer inn får vi lyst til å hviske, bare for å ikke forstyrre stemningen.

– Vi pleier å ønske velkommen til «sansenes rike». Både på grunn av atmosfæren, beliggenheten og naturen, og historien om bygningene og ferdselen over fjellet helt fra 1100-tallet. Kongsvold byr rikelig på opplevelser, forteller Knut J. Nyhus og kona Ellen Nyhus. De har drevet Kongsvold Fjeldstue de siste 22 årene. De har bodd her, i de nåværende tømmerhusene fra 1720, og tatt imot folk med mat, overnatting og historiefortelling.

– Folk som kommer hit er generelt interesserte. De er ute etter noe ekstra, og kombinasjonen av mat, vin, natur, kulturrikdom og det historiske ved stedet gir dem en litt mer spesiell opplevelse, forteller ekteparet.

Verneverdige bygg

Historien ved Kongsvold Fjeldstue er lang. Den starter med ferdselen over fjellet helt tilbake på 1100-tallet, da kong Eystein lot bygge sælehus for å ta vare på de som reiste langt. Etter kristningen av Norge dro pilegrimer til Olav den helliges grav og trafikken langs den gamle kongevei var stor, helt til den avtok da Rørosbanen ble bygget i 1877. Kongsvold Fjeldstue har offisiell status som fjellstue fra 1670, men byggene i dag er fra 1720. De ble satt opp

på Kongsvold etter at de tidligere byggene brant ned under den nordiske krigen i 1718.

Med all denne historien i bakhodet er det utfordrende for Statsbygg å skulle utbedre brannsikkerhet, universell utforming og vedlikehold etter moderne forskrifter, uten at dette går ut over kravene til kulturminnevern fra Riksantikvaren. Konflikten i dette er egentlig uløselig, mener prosjektleder Lars-Henrik Milert i Statsbygg.

– Konflikten er ikke løsbar fordi regler og forskrifter som finnes i dag er skrevet med utgangspunkt i nye bygg, og disse står i motsetning til de ønskene vi har om å bevare historiske bygg. Løsningen blir at vi må finne noen gode kompromisser, der vi får løsninger som er greie nok i forhold til brannsikkerhet og universell utforming, og som også legger til rette for drift og vedlikehold. Kulturminneverdien her det viktigste, ikke omvendt. Universell utforming kan vi gjøre om på. Vi må få til en god tilpasning, der vi hele tiden tar hensyn til historien, sier Milert.

– Hva er det viktigste å ivareta her på Kongsvold?

– For meg er det hele bygningsmassen. Den danner en helhetlig historie som gir en spesiell opplevelse. Men Riksantikvaren har laget en prioritert liste som er god å rette seg etter.

Brannsikkerhet og universell utforming

Statsbygg må sørge for at brannsikkerheten er god nok til at det er lov å ha folk på overnatting. En eventuell brann må kveles innen 20–25 sekunder for å redde menneskeliv. I tillegg skal gjenstander med historisk verdi sikres. ►

↓ Ved denne inngangen blir bakken hevet 10–12 cm istedenfor at det legges ut rullestolramper.

Det første året vi drev her kom det noen studenter ned fra fjellet som gjerne ville ha kakao og litt mat mens de ventet på toget. Da hørte jeg en av dem si: Oi, her må vi ta av oss på beina!

KNUT J. NYHUS, DRIVER KONGSVOLD FJELDSTUE 1997–2020

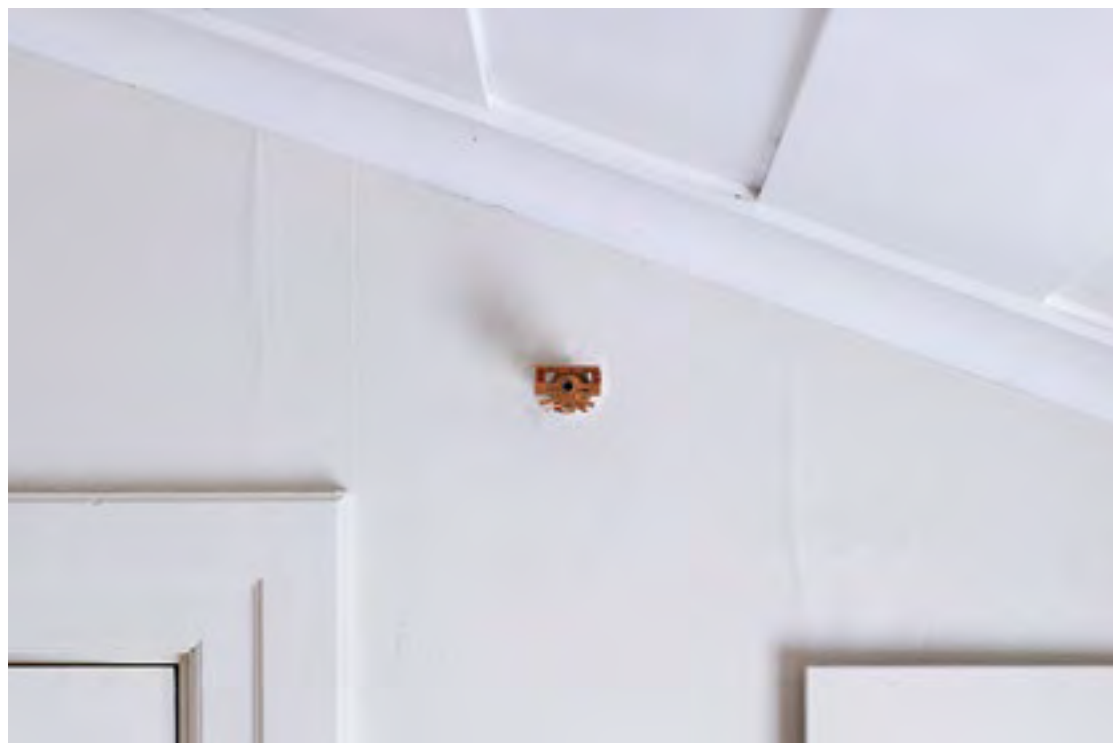

Ekteparet Knut og Ellen Nyhus har drevet Kongsvold Fjeldstue i 22 år, fra 1997. I januar 2020 skal noen andre ta over. De to er veldig glade i de kulturhistoriske og verneverdige byggene på Kongsvold, og håper det blir godt tilrettelagt med gode funksjoner for videre vedlikehold og drift fremover.

Her jobber vi frem løsninger som kanskje ikke følger kravene hundre prosent på alt, men som likevel gir gode alternativer.

LARS-HENRIK MILERT, STATSBYGGS PROSJEKTLEDER

Statsbygg har installert et tørrdrevent sprinkelanlegg for å ivareta brannsikkerheten. Anlegget er skjult i vegger, skap og under gulv så langt det er mulig. Synlige deler av anlegget blir malt i samme farger som veggen eller taket, for at det skal legges minst mulig merke til i interiøret.

← Statsbyggs prosjektleder Lars-Henrik Milerts hjerte banker lidenskapelig for historien og kulturminneverdien ved Kongsvold Fjeldstue.

×

FAKTA

KONGSVOLD FJELDSTUE

Kongsvold Fjeldstue ligger på Dovrefjell, nær Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, og er godt besøkt av gjester hele året.

Statsbygg eier Kongsvold Fjeldstue og har det daglige ansvaret for både oppfølging, drift og vedlikeholdsarbeider.

Stedets historie spenner fra helt tilbake til 1100-tallet, da folk gikk over fjellet mellom Trøndelag og Østlandet langs den gamle kongeveien. I dag er det et tradisjonsrikt hotell med moderne komfort.

Det har vært fjellstuedrift på Kongsvold siden 1670.

I 1718 brant Kongsvold ned under den nordiske krigen, og ble deretter bygget opp igjen i 1720.

Bygningsmassen i dag er bygget i tiden mellom 1720 og 1920. Tunet består av til sammen 23 bygninger som alle er fredet utvendig og innvendig.

Statsbygg jobber i dag med utbedring av brannsikkerhet, universell utforming og fremtidig vedlikehold av Kongsvold Fjeldstue. Arbeidet foregår i samarbeid med Riksantikvaren og Statsbyggs egne arkitekter og kulturminneforvaltere.

- Vi lager gode rømningsveier og installerer sprinkelanlegg som vi skjuler så godt vi kan. Vi legger det inn i skap og under gulv, samt maler rørene i samme farge som veggen eller taket. Dette for at det skal bryte minst mulig med interiøret, sier Milert.

Kravene til universell utforming innebærer blant annet enkel tilgang for barnevogner og rullestoler, snusirkler, taktil merking av trapper, riktig belysning og stikkontakter i bestemt høyde på veggen. Det skal også være håndløpere i to høyder for å gjøre det enkelt å gå i trapper for alle.

– Her jobber vi frem løsninger som kanskje ikke følger kravene hundre prosent på alt, men som likevel gir gode alternativer. Hvis det ikke er adgang til andre etasje fra kjelleren med rullestol, kan du likevel ta veien rundt og komme til fra den andre siden. Enkelte ting må det aksepteres avvik på, sier Milert.

Fremtidig vedlikehold

Eiendommen er godt vedlikeholdt gjennom Statsbyggs nitide arbeid, som krever både kunnskap og daglig oppfølging. I arbeidet med å jobbe frem en fremtidig vedlikeholdsplan er det blant annet gjort analyser av historiske nyanser i den utvendige malingen. Her er det jobbet frem farger som ligner den opprinnelige. Resultatet er en rød, en hvit og en grønn farge som blir nedsatt i vedlikeholdsplanen som «Kongsvold-farger».

– Det er mange valg som skal tas, og det er en nøysom prosess. Men for meg er opplevelsen og gleden stor når resultatet er at vi klarer å ta vare på det gamle og få det tilbake til fordums glans, sier Milert. ■■

Statsbygg er staten sin byggherre, eigedomsforvaltar og rådgivar i bygge- og eigedomssaker. Statsbygg bygger, forvaltar og driftar statlege bygg i inn- og utland, og gir råd ved kjøp og leige av lokale til statleg verksemd. Statsbygg tar hand om samfunnsmessige mål innanfor arkitektur, statlege planinteresser, kulturminnevern og miljø.

Statsbygg er organisert med eit hovudkontor i Oslo og seks driftsområde over heile landet. Våre strategiske mål er:

- Vi gir kundane gode og fleksible lokale
- Vi medverkar til effektiv bruk av lokale i staten
- Vi tar klimaansvar
- Vi formar morgondagen si bygge- og eigedomsnæring

Resultat 2018

Statsbygg hadde gjennomgåande høg måloppnåing i 2018.

Effektivisering av eiga verksemd, digitalisering og krav til areal- og kostnadseffektivitet for staten har prega aktivitetane.

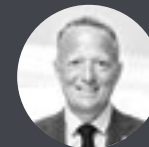
Dei samla investeringane auka med 20 prosent og nådde Statsbygg sitt høgste investeringsnivå nokosinne. Aktivitetsnivået innanfor vedlikehald var også rekord-

høgt, og trass i dette blei talet på lønna årsverk redusert med 25. Statsbygg jobbar systematisk for å bidra til å etterleve Parisavtalen, og gjennomførte ei rekke klima- og miljøtiltak i 2018. I juni blei mellom anna eit av landets største solcelleanlegg opna ved Universitetet i Sørøst-Noreg, Campus Vestfold.

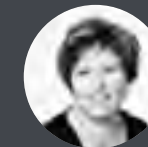
Statsbygg tar i bruk ny teknologi både i prosjektgjennomføringa og i vedlikehald og drift av bygningar. 2018 starta med overlevering av det første papirlause byggeprosjektet ved Høgskolen i Østfold, Remmen, og avslutta med overlevering av det første heildigitale prosjekt ved Gol trafikkstasjon.

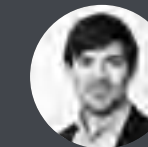
Leiinga i Statsbygg

Harald Vaagaasar Nikolaisen
administrerende direktør

Byggherre Kristin Fevang
fungerande direktør

Fagleg ressurscenter Anders Fylling
direktør
Ansvar for rådgjeving innan arkitektur, bygningstekniske fag, bygningsøkonomi, jus og kulturminne.

Drift og vedlikehald Torbjørn Nævdal
direktør
Ansvar for drift og vedlikehald av eigedommane.

Eigedomsutvikling og -forvaltning Gro Bratsberg
fungerande direktør
Ansvar for utvikling og forvaltning av eigedommane.

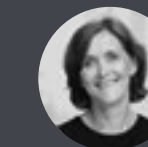
Digitalisering og utvikling Anett Andreassen
fungerande direktør
Ansvar for informasjonsteknologi og personale.

Rådgiving og tidlegfase Hege Maria Eriksson
direktør
Ansvar for rådgiving om leige og bruk av lokalar, lokalisering og arealplanlegging.

Økonomi- og verksemdstyring Elin Karfjell
fungerande direktør
Ansvar for verksemd- og økonomistyring, rekneskap, lønn, anskaffingar, dokumentasjonsforvaltning og drift av eigne lokalar.

Kommunikasjon Hege Njaa Aschim
direktør
Ansvar for strategisk og operativ kommunikasjonsverksemd.

åpent rom
eit magasin frå

 STATSBYGG

